

Abstrakt

Ghana, Guinea, Egypt, Alžírsko, Zambie, Etiopie a mnoho dalších afrických zemí. Zde všude je možné nalézt vodní díla, stroje, hydrologické mapy či pomyslné „otisky bot“ vodohospodářských expertů z Československa, které se sem dostaly zejména před rokem 1989. Jak je něco takového v případě vnitrozemského, středoevropského státu bez koloniální minulosti možné?

Dekolonizace Afriky zejména v 50. a 60. letech dala vzniknout celé řadě nových států. Tyto země, donedávna politicky i ekonomicky zcela závislé na svých koloniálních metropolích, nyní hledaly nejvhodnější politický, ekonomický a společenský model svého budoucího směřování. V rámci úplného osamostatnění se horečně snažily zmodernizovat svou ekonomiku, což kromě doplnění chybějící infrastruktury znamenalo i lépe využít své často značné přírodní bohatství. Představa cesty k modernizaci skrze rozsáhlou industrializaci a k ní nutnou elektrifikaci vedla africké vůdce ke snahám lépe využít vodní zdroje, které jejich země skýtaly. S ohledem na nedostatek vlastních finančních prostředků, expertů a technologií byly vlády nových států v otázkách rozvoje vodních zdrojů většinou odkázány na spolupráci se státy globálního severu. Rozvoj vodních zdrojů, respektive export k němu nutných technologií a expertízy, se tak stal politickým nástrojem, který státy globálního severu začaly hojně využívat k dosahování implicitních či explicitních politických cílů v regionu. Tento jev odkazuje k tzv. *technopolitice/hydrotechnopolitice/hydropolitice*, kterou se v podobném duchu pokusili definovat např. G. Hecht, Ch. Sneddon či T. Mitchell. Československo, poté co na počátku 60. let dokončilo svou domácí vodohospodářskou výstavbu, začalo aktivně nabízet svou hydroexpertízu zemím globálního jihu, za účelem podpory svých zahraničněpolitických či ekonomických cílů nebo podpory pozic svých socialistických spojenců.

Tato disertační práce se na hydropolitiku a developmentalistické snahy států globálního severu v oblasti globálního jihu zejména na poli rozvoje vodních zdrojů dívá perspektivou socialistického Československa. Samotný vodohospodářský rozvoj, hlavně budování přehrad a velkých vodních děl, vnímá coby globální fenomén (podobně jako práce V. Legendijka a F. Schultzeho). Období studené války potom vnímá především coby akcelerační rozvoje vodních zdrojů.

Hlavním argumentem, který práce přináší je, že socialistické Československo se zejména od 60. let v rámci svých rozvojových aktivit v hojné míře účastnilo rozvoje vodního

hospodářství afrických států. Podobně jako Spojené státy či Sovětský svaz mělo svou vlastní hydropolitiku, jíž využívalo k naplňování či podpoře cílů své zahraniční politiky nebo posilování pozic svých či svých partnerů. Československá hydroexpertiza byla aktivní součástí hydroexpertízy globální. Dále práce odpovídá na otázky jako jak se měnily formy, praxe a cíle modelu vývoz československé vodohospodářské expertízy od 60. do 80. let a přispívá do diskuze o propustnosti studenoválečných ideologických a fyzických hranic. V neposlední řadě práce zprostředkovává pohled dosud opomíjených aktérů, nositelů expertízy – hydroexpertů, na jejich poslání, působení a roli v československé hydropolitice vůči státům globálního jihu. Práce je strukturována do jedné úvodní a pěti tematických kapitol. První tematická kapitola je příspěvkem k dějinám vědeckotechnické internacionalizace za studené války. Vysvětluje, jak se Československo stalo jedním z vodních lídrů východního bloku. Mapuje formování československých průmyslových a odborných kapacit v oblasti vodního hospodářství a zaměřuje se na dosud opomíjený export československých vodohospodářských znalostí a technologií od 30. do 80. let 20. století, reprezentovaný především státním podnikem Hydroprojekt. Vysvětluje také, jakým způsobem byly vzhledem k domácím potřebám a stavu výstavby tyto kapacity poskytovány k využití v zahraničí. Kapitola rovněž analyzuje motivace a formy tohoto využití, které se od 50. do 90. let 20. století výrazně měnily. Druhá, třetí a čtvrtá kapitola jsou de facto případovými studii konkrétních vývozů československých hydroexportních zařízení a technologií do Afriky. Každá z nich se zaměřuje na jednu zemi – Ghanu a Egypt v 60. letech a Etiopii v 80. letech. Pátá kapitola se zaměřuje na nositele "socialistické" hydroexportní expertízy doma i v zahraničí, tedy na československé odborníky. Prostřednictvím vzorku šesti vybraných osobností nahlíží na experty jako na aktéry procesu internacionalizace studené války, globální cirkulace znalostí, ale také jako na bytosti z masa a kostí.